

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 7Cdo/135/2023
Identifikačné číslo spisu: 6920200925
Dátum vydania rozhodnutia: 12.12.2024
Meno a priezvisko: JUDr. Peter Brňák
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2024:6920200925.2

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobkýň 1/ S. X., narodenej XX. S. XXXX, I. XX, 2/ Bc. Mgr. H. P., narodenej XX. Q. XXXX, V. N., V. X/XX, zastúpených advokátkou JUDr. Evou Füköovou, Rimavská Sobota, Hviezdoslavova 3, proti žalovanej Slovenskej republike, zastúpenej Okresným úradom Banská Bystrica, Banská Bystrica, L. Štúra 5943/1, o uplatnenie dedičského práva, vedenom na Okresnom súde Rimavská Sobota pod sp. zn. 6C/11/2020, o dovolaní žalobkýň 1/ a 2/ proti rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici z 23. novembra 2022 sp. zn. 15Co/103/2021 v spojení s opravným uznesením Krajského súdu v Banskej Bystrici z 12. júla 2023 sp. zn. 15Co/103/2021, takto

rozhodol:

Dovolania o d m i e t a.

Žalovanej náhradu trov dovolacieho konania nepriznáva.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Rimavská Sobota (ďalej aj „súd prvej inštancie“ alebo „prvostupňový súd“) rozsudkom zo 06. júla 2021 č. k. 6C/11/2020-80 zamietol žalobu žalobkýň 1/ a 2/ (ďalej spolu aj „žalobkýň“) a vyslovil, že žiadna zo strán nemá právo na náhradu trov konania.

1.1. Žalobkyne v podanej žalobe žiadali určiť, že ich právna predchodkyňa S. H., ktorá zomrela dňa XX. S. XXXX žila s H. G., ktorá zomrela XX. Z. XXXX najmenej po dobu jedného roka pred jej smrťou v spoločnej domácnosti a z tohto dôvodu sa spolu starali o spoločnú domácnosť. Na podanie takejto žaloby boli žalobkyne odkázané v dedičskom konaní 15D/145/2019, Dnot/9/2020 a to uznesením z 11. februára 2020, ktorým bolo konanie o dedičstve prerušené a žalobkyniam bola určená lehota jedného mesiaca na podanie takejto žaloby.

1.2. Po vykonanom dokazovaní dospel prvostupňový súd k záveru, že žalobkyne nepreukázali existenciu spoločnej domácnosti svojej nebohej matky S. H. s poručiťkou H. G.. Uvedené v konaní tvrdili len žalobkyne, ďalej svedkyňa V. G., ktorá však je v dlhodobom priateľskom vzťahu so žalobkýňami, ďalej toto tvrdil vo svojom čestnom prehlásení zo 07. októbra 2019 svedok X. G., ktorý však vzhľadom na

svoj zlý zdravotný stav už nemohol byť vypočutý na súde a toto vyplývalo aj z potvrdenia Obce I. z 08. októbra 2019, ktoré však podľa názoru súdu bolo vyhotovené účelovo a bolo predložené aj v dedičskom konaní. Ďalší pôvodne navrhnutí svedkovia sa na pojednávanie nedostavili zo zdravotných dôvodov. Súd poukázal na obsah zápisnice Štátneho notárstva v Rimavskej Sobote z 27. februára 1980 v konaní D 94/80, vo veci prejednávania dedičstva po neb. H. G., zomrelej XX. Z. XXXX, z obsahu ktorej vyplynulo, že štátny notár poučil účastníkov, teda v tomto prípade závetnú dedičku S. H. - matku žalobkyní, ktorá uviedla, že po poučení dedičstvo prijíma a zároveň sa osvedčuje, že nie je spolužijúcou osobou, poručiťka nežila s ňou v spoločnej domácnosti a označuje sa, že o poručiťku sa starala, chodila jej pomáhať desať rokov pred jej smrťou. Aj keď žalobkyne a vypočutá svedkyňa potvrdili, že matka žalobkyní neovládala slovenský jazyk, podľa názoru súdu nebolo možné mať pochybnosti o tom, že štátny notár dostatočným spôsobom vysvetlil dedičke, čo je predmetom zápisnice, ktorú táto aj vlastnoručne podpísala. V zmysle tohto dedičského rozhodnutia potom Štátne notárstvo v Rimavskej Sobote potvrdilo nadobudnutie dedičstva pozostávajúceho z domových nehnuteľností v kat. úz. I. v 1/2-ici poručiťke S. H. - matke žalobkyní. Naproti tomu vonkajší majetok pozostávajúci z nehnuteľností v užívaní socialistickej organizácie kat. úz. I. v tam uvedených pozemno-knižných zápisniciach nadobudol titulom odúmrtie Československý štát. Prvostupňový súd záverom poukázal na skutočnosť, že vzhľadom na uplynulý čas od XX. Z. XXXX (smrť poručiťky) rozhodné skutočnosti ani nebolo možné hodnoverne preukázať. Matka žalobkyní sa síce o poručiťku starala, opatrovala ju v čase jej choroby, chodila jej vypomáhať, ale zrejme sa nejednalo o spolužitie v spoločnej domácnosti tak, ako to bolo vyžadované v zmysle § 475 OZ platného v čase smrti poručiťky.

1.3. O trovách konania rozhodol súd tak, že žiadnej zo strán nepriznal právo na ich náhradu, pretože neúspešné žalobkyne nemajú právo na náhradu trov konania a žalovaná si žiadne trovy konania neuplatnila.

2. Krajský súd v Banskej Bystrici (ďalej len „odvolací súd“) rozsudkom z 23. novembra 2022 sp. zn. 15Co/103/2021 v spojení s opravným uznesením Krajského súdu v Banskej Bystrici z 12. júla 2023 sp. zn. 15Co/103/2021 potvrdil prvostupňový rozsudok a zaviazal žalobkyne zaplatiť žalovanej odvolacie trovy.

2.1. Odvolací súd stotožniac sa s odôvodnením napadnutého rozhodnutia (§ 387 ods. 1 a 2 CSP) dospel k záveru, že prvostupňový súd vo veci vykonal všetky potrebné dôkazy, vyvodil z nich správne skutkové zistenia, dôkazy vyhodnotil jednotlivo ako aj vo vzájomných súvislostiach a takto zistený skutkový stav aj náležite posúdil podľa relevantných právnych noriem vzťahujúcich sa na danú vec. Súd dal odpoveď na všetky podstatné otázky, ktoré sa vzťahujú k posúdeniu uplatneného nároku žalobkyní. Odvolanie žalobkyní odvolací súd nepovažoval preto za dôvodné.

2.2. Po interpretácii ustanovenia § 191 CSP a inštitútu hodnotenia dôkazov uviedol, že žalobkyne v konaní neuniesli dôkazné bremeno ohľadne svojich tvrdení o existencii spoločnej domácnosti svojej alebojej matky S. H. s poručiťkou H. G.. Prvostupňový súd správne vyhodnotil, že nie je možné spochybňovať obsah zápisnice spísanej na Štátnom notárstve v Rimavskej Sobote z XX. P. XXXX v konaní D 94/80, z ktorej jednoznačne vyplýva, že závetná dedička S. H. - matka žalobkyní uviedla, že nie je spolužijúcou osobou, a že nežila s poručiťkou v spoločnej domácnosti, keď o túto sa len starala, chodila jej pomáhať 10 rokov pred smrťou. Závetná dedička bola dostatočne poučená štátnym notárom, a aj podľa názoru odvolacieho súdu bolo vysoko nepravdepodobné, že by si notár sám vymyslel skutočnosti uvedené v zápisnici, bez toho, aby dostatočným spôsobom vysvetlil dedičke, čo je predmetom zápisnice, ktorú dedička aj vlastnoručne podpísala. Námietky žalobkyní, že sa jedná o ničotný právny akt, ktorý je v rozpore so zákonom, že zápisnica predstavovala akúsi predtlač, poprípade, že poručiťka neovládala slovenský jazyk považoval za nedôvodné. Žalobkyne svoje tvrdenia nepodložili relevantnými dôkazmi, pretože jediný argument žalobkyní, že ich tvrdenia preukázali výsluchom svedkyne, čestným vyhlásením a potvrdením obce, ktoré prvostupňový súd vyhodnotil ako účelové a nevieryhodné, bol nepostačujúcim pre prijatie záveru o vedení spoločnej domácnosti, keď na druhej strane z obsahu zápisnice spísanej pred Štátnym notárstvom v Rimavskej Sobote vyplynuli úplne iné skutočnosti, o ktorých nemožno mať pochybnosti. Odvolací súd sa s hodnotením dokazovania vykonaným súdom prvej inštancie stotožnil, keď jeho úvahy boli logické a teda zodpovedajúce zákonným kritériám, pre správnosť hodnotenia dôkazov. Námietky žalobkyní, že prvostupňový súd dôkazy vyhodnotil jednostranne bez náležitého logického odôvodnenia, a že sa rozhodnutie a jeho

odôvodnenie vymyká formálnej logike a je nepresvedčivé, odvolací súd z vyššie uvedených dôvodov nepovažoval za dôvodné.

2.3. O trovách odvolacieho konania odvolací súd rozhodol v súlade s ust. § 396 ods. 1 CSP, § 255 ods. 1 a § 262 ods. 1 CSP.

2.4. Uznesením z 12. júla 2023 opravil odvolací súd záhlavie svojho rozsudku.

3. Proti tomuto odvolaciemu rozsudku podali žalobkyne (ďalej aj „dovolateľky“) dovolanie podľa § 420 písm. f) CSP. Po opísaní priebehu konania a skutkových okolností prípadu navrhli zrušiť napadnuté odvolacie rozhodnutie a vec mu vrátiť na ďalšie konanie. V podrobnostiach polemizovali so skutkovými a právnymi závermi nižších súdov, zopakovali svoju predsúdnu argumentáciu a prezentovali skutkový stav a hodnotenie dôkazov cez prizmu ich predsúdnych dôkazov a tvrdení o tom, že matka žalobkyní žila s poručiťkou najmenej po dobu jedného roku pred jej smrťou v spoločnej domácnosti a starala o spoločnú domácnosť (§ 475 ods. 1 OZ). Predovšetkým spochybňovali vierohodnosť notárskej zápisnice z XX. P. XXXX. V tomto ohľade v podstatnom namietali, že odvolacie rozhodnutie nie je náležité odôvodnené, je nepresvedčivé, nie je zrejmé, z akého dôvodu považoval ich odvolanie za nedôvodné a poukazovali na vady v procese dokazovania.

4. Žalovaná vo svojom vyjadrení k dovolaniu navrhla, aby dovolací súd dovolanie zamietol, ako nedôvodné. V podstatnom poukázala na správne dôvody uvedené v rozhodnutiach nižších súdov.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej ako „dovolací súd“ alebo „najvyšší súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP), dospel k záveru, že dovolanie treba odmietnuť. Na stručné odôvodnenie (§ 451 ods. 3 veta prvá CSP) uvádza nasledovné:

6. Dovolateľky vyvodzujú prípustnosť nimi podaného dovolania z § 420 písm. f) CSP, podľa ktorého je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

6.1. Dovolanie prípustné podľa § 420 CSP možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení (§ 431 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada (§ 431 ods. 2 CSP).

6.2. Z hľadiska prípustnosti dovolania v zmysle § 420 písm. f) CSP nie je významný subjektívny názor dovolateľa tvrdiaceho, že sa súd dopustil vady zmätočnosti v zmysle tohto ustanovenia; rozhodujúce je výlučne zistenie (záver) dovolacieho súdu, že k tejto procesnej vade skutočne došlo (1Cdo/42/2017, 2Cdo/20/2017, 3Cdo/41/2017, 4Cdo/131/2017, 7Cdo/113/2017, 8Cdo/73/2017).

6.3. V neposlednom rade dovolací súd je dovolacími dôvodmi viazaný (§ 440 CSP). V dôsledku spomenutej viazanosti dovolací súd neprejednáva dovolanie nad rozsah, ktorý dovolateľ vymedzil v dovolaní uplatneným dovolacím dôvodom. Rovnako je dovolací súd viazaný skutkovým stavom tak, ako ho zistil odvolací súd (§ 442 CSP).

7. Hlavnými znakmi, ktoré charakterizujú procesnú vadu uvedenú v § 420 písm. f) CSP, sú a/ zásah súdu do práva na spravodlivý proces a b/ nesprávny procesný postup súdu znemožňujúci procesnej strane, aby svojou procesnou aktivitou uskutočňovala jej patriace procesné oprávnenia, a to v takej miere (intenzite), v dôsledku ktorej došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom; integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce súdne konanie. Pod porušením práva na spravodlivý proces v zmysle citovaného ustanovenia treba rozumieť nesprávny procesný postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zo zákonného, ale aj z ústavnoprávneho rámca a ktoré (porušenie) tak zároveň znamená aj porušenie ústavou zaručených procesných práv spojených so súdnou ochranou práva. Ide napr. o právo na verejné prejednanie veci za prítomnosti strany sporu,

právo vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom, právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, na predvídateľnosť rozhodnutia, na zachovanie rovnosti strán v konaní, na relevantné konanie súdu spojené so zákazom svojvoľného postupu a na rozhodnutie o riadne uplatnenom nároku spojené so zákazom denegatio iustitiae (odmietnutia spravodlivosti).

8. Dovolateľky v súvislosti s podaným dovolaním namietali, že odvolacie rozhodnutie nie je náležité odôvodnené, je nepresvedčivé, nie je zrejmé, z akého dôvodu považoval ich odvolanie za nedôvodné a zároveň poukazovali na vady v procese dokazovania a jeho hodnotenia (bod 3).

9. Dokazovanie je časťou občianskeho sporového súdneho konania, v ktorej si súd vytvára poznatky potrebné na rozhodnutie vo veci. Hodnotenie dôkazov je činnosť súdu, pri ktorej hodnotí vykonané dôkazy z hľadiska ich pravdivosti a dôležitosti pre rozhodnutie. Aktuálna procesná právna úprava vychádza zo zásady voľného hodnotenia dôkazov, vyplývajúcej z ústavného princípu nezávislosti súdov. Táto zásada, vyplývajúca z čl. 15 základných princípov Civilného sporového poriadku, normatívne rozvinutá v § 191 ods. 1 CSP znamená, že záver, ktorý si sudca z vykonaných dôkazov urobí, je vecou jeho vnútorného presvedčenia a jeho logického myšlienkového postupu. Postup sudcu ale neznamená, že sudca nie je viazaný ústavnými princípmi predvídateľnosti a zákonnosti rozhodnutia. Naopak, konečné meritórne rozhodnutie musí vykazovať logickú, funkčnú a teleologickú zhodu s priebehom konania (v podrobnostiach pozri Števček, M., Ficová, S., Baricová, J., Mesiarkinová, S., Bajánková, J., Tomašovič, M. a kol. Civilný sporový poriadok. Komentár. Praha: C. H. Beck, 2016, 1540 s., str. 729).

10. Dovolací súd predovšetkým pripomína, že dovolanie nepredstavuje opravný prostriedok, ktorý by mal slúžiť na odstránenie nedostatkov pri ustálení skutkového stavu veci. Dovolací súd nemôže v dovolacom konaní formulovať nové skutkové závery a rovnako nie je oprávnený preskúmať správnosť a úplnosť skutkových zistení už len z toho dôvodu, že nie je oprávnený prehodnocovať vykonané dôkazy, pretože (na rozdiel od súdu prvej inštancie a odvolacieho súdu) v dovolacom konaní nemá možnosť vykonávať dokazovanie. Dovolaním sa preto nemožno úspešne domáhať revízie skutkových zistení urobených odvolacím súdom, ani prieskumu nim vykonaného dokazovania. Inými slovami, na hodnotenie skutkových okolností a zisťovanie skutkového stavu sú povolané súdy prvej a druhej inštancie ako skutkové súdy, a nie dovolací súd, ktorý je v zmysle § 442 CSP viazaný skutkovým stavom tak, ako ho zistil odvolací súd, a jeho prieskum skutkových zistení nespočíva v prehodnocovaní skutkového stavu, ale len v kontrole postupu súdu pri procese jeho zisťovania (porov. I. ÚS 6/2018). V rámci tejto kontroly má síce dovolací súd možnosť vyhodnotiť a posúdiť, či konanie nie je postihnuté rôznymi závažnými deficitmi v dokazovaní (tzv. opomenutý dôkaz, deformovaný dôkaz, porušenie zásady voľného hodnotenia dôkazov a pod.) a či konajúcimi súdmi prijaté závery nie sú svojvoľné, neudržateľné alebo prijaté v zrejmom omyle, ktorý by poprel zmysel a podstatu práva na spravodlivý proces, čím by mohlo dôjsť k vade zmätočnosti v zmysle § 420 písm. f/ CSP, avšak dovolací súd uvádza, že tieto vady v prejednávanej veci nezistil.

11. Dovolaním napádaný rozsudok podľa názoru najvyššieho súdu uvádza skutkový stav, ktorý považoval odvolací súd za rozhodujúci, stanoviská strán sporu k prerokúvanej veci, výsledky vykonaného dokazovania, obsah odvolania i právne predpisy, z ktorých vyvodil svoje právne názory vysvetlené v odôvodnení. Treba mať na pamäti, že konanie pred súdom prvej inštancie a pred odvolacím súdom tvorí jeden celok a určujúca spätosť rozsudku odvolacieho súdu s potvrdzaným rozsudkom vytvára ich organickú (kompletizujúcu) jednotu. Ak odvolací súd v plnom rozsahu odkáže na dôvody rozhodnutia súdu prvej inštancie, stačí, ak v odôvodnení rozsudku iba poukáže na relevantné skutkové zistenia a stručne zhrnie právne posúdenie veci; rozhodnutie odvolacieho súdu v sebe tak zahŕňa po obsahovej stránke aj odôvodnenie rozsudku súdu prvej inštancie.

11.1. Odôvodnenie obidvoch rozsudkov zodpovedá základnej (formálnej) štruktúre odôvodnenia rozhodnutia. Nižšie súdy v danej veci predovšetkým vyhodnocovali, či dôkazy predložené žalobkýňami sú spôsobilé preukázať v prípade osôb, ktoré už nežijú dlhšiu dobu (od roku 1980 - poručiťka resp. 1987 - matka žalobkýň), že žili v rozhodnom čase v spoločnej domácnosti a starali sa o spoločnú domácnosť (§ 475 ods. 1 OZ). Už samotná uvedená skutočnosť kladla zvýšené nároky pre stanovenú dôkaznú povinnosť. V konfrontácii tvrdení žalobkýň, výpovede svedkyne G., čestného prehlásenia p. G.

a potvrdenia a dohody obce I. s obsahom závetu poručiťky, notárskej zápisnice a rozhodnutia štátneho notárstva z XX. P. XXXX a interpretujúc inštitút spoločnej domácnosti následne nižšie súdy vyhodnotili uvedené dôkazy v prospech údajov uvedených vo verejných dokumentoch, verifikovaných tiež matkou žalobkyní (body 17., 18, 21., 22. a 25. odôvodnenia prvostupňového rozsudku a bod 13. odôvodnenia odvolacieho rozsudku). Podľa názoru dovolacieho súdu, pokiaľ sa nižšie súdy skutkovo a dôkazne priklonili k „objektívnym“ dôkazom (notársky zápis, podpísaný matkou žalobkyní) nemožno takémuto postupu vytknúť svojvoľnosť, či celkom zjavnú neodôvodnenosť, a to o to viac v prípade, ak poručiťka a matka žalobkyní už nežijú (od roku 1980 - poručiťka resp. 1987 - matka žalobkyní) a ak súdy reagovali aj k vierohodnosti ďalších dôkazov. Poukazovanie žalobkyní na „predtlačené“ vady notárskej zápisnice samé o sebe nesvedčia o ne/splnení zákonných podmienok uvedených v § 475 ods. 1 OZ. Rovnako tak (iba) tvrdenie žalobkyní, že ich matka nerozumela po slovensky (prezumaná vedomosť o tom, čo podpisujem).

11.2. Dovolateľky preto nedôvodne argumentovali, že rozhodnutie odvolacieho súdu je nedostatočne (nenáležite) odôvodnené resp. že je nepresvedčivé. Za vadu konania v zmysle § 420 písm. f) CSP v žiadnom prípade nemožno považovať to, že odvolací súd neodôvodnil svoje rozhodnutie podľa predstáv sporovej strany, ale len to, že ho neodôvodnil objektívne uspokojivým spôsobom. Odvolacím súdom vyslovené závery tak nemožno považovať ani za svojvoľné, či celkom zjavne neodôvodnené.

12. Dovolací súd odmietne dovolanie, ak a/ bolo podané oneskorene, b/ bolo podané neoprávnenou osobou, c/ smeruje proti rozhodnutiu, proti ktorému nie je dovolanie prípustné, d/ nemá náležitosti podľa § 428, e/ neboli splnené podmienky podľa § 429 alebo f/ nie je odôvodnené prípustnými dovolacími dôvodmi alebo ak dovolacie dôvody nie sú vymedzené spôsobom uvedeným v § 431 až 435 CSP.

13. Najvyšší súd vzhľadom na vyššie uvedené odmietol dovolania žalobkyní podľa § 447 písm. c) CSP.

14. Rozhodnutie o nároku na náhradu trov dovolacieho konania najvyšší súd neodôvodňuje (§ 451 ods. 3 veta druhá CSP).

15. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.